

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1228 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	12
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarni tashkil etishning nazariy asoslari.....	20
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	26
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	29
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari.....	34
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	42
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	47
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	52
Ibrohimov Boburmirro Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozorida faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	57
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	65
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	69
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	74
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	79
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	86
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	90
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish....	95
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	100
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	107
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	112
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	118
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	123
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	127
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	131
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	
Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari.....	138
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	145
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	

Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	151
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	156
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	161
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili	167
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish	171
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	175
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	180
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	185
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	188
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	194
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	198
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm	203
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	209
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	213
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	218
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли	225
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране	230
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	234
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане	239
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	245
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях	251
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	
Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана	257
Саиткамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	263
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	268
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari	273
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili	278
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	

Globallashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	284
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children	288
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment	293
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammad qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	298
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	303
Axrоров Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	311
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	316
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	321
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	327
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	332
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	336
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.	341
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	345
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	350
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	354
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	358
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari	362
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarining moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	368
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	373
Xodjayev Anvar Rasulovich	
Transport Decarbonization Strategy	379
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	384
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	389
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi.....	392
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	396
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	401
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliquil o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	406
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	411
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi.....	418
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	

Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	423
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	429
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	434
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	440
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	444
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	449
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	455
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari	462
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	469
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	473
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	480
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	484
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	487
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	492
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	497
Xamidova Z. U.	
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati	503
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	507
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish.....	513
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	518
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	522
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati	527
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	532
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	536
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash.....	543
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	550
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	553
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	

O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari	556
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	563
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market	568
Musyeva Shoirazimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	572
Odina Nabiyeva Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	577
Rashidova Xadicha Tursunaliyeva	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modelashtirish yo'llari	583
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba	588
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	594
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	597
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	604
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	609
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	613
Раупов Жамшид Рашидович	
O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar	619
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	624
Камалов Камолатдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni.....	628
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	632
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotelling.....	637
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	646
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: atb "Aloqabank" misolida.....	651
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeva	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	656
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	660
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	665
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalari ustuvor rivojlantirish istiqbollari	669
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	675
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	686
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	691
Kuziyeva Nargiza Ramzanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	696
O. N. Djurayev	

Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	701
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	707
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	713
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	718
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	725
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	733
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish	740
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	746
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida	751
Muminova Elnoraxon Abdurakimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlarini	756
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	761
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	768
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонова Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	776
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish	782
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений	789
Жанзаков Бекзот, Жонузиков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati	797
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	804
Муминов Шахзод Низомидинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	808
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	816
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari	821
Berdikulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	825
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari	834
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptovalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollari	837
Berdikulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	839
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	845
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash	848
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	

Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	858
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	865
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	874
Berdikulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	878
Алиева С. С.	
Роль применения информационных технологий "BLOCKCHAIN" в совершенствовании системы бухгалтерского учета Республики Узбекистан.....	883
Холбеков Расул Олимович	
Sanatoriy-sog'lomlashtirish muassasasida ichki audit qanday amalga oshiriladi: usullari	888
Shafkarov Faxriddin Xudayberdievich	
Tashqi savdo operatsiyalarining yagona elektron axborot tizimida umidsiz qarzdorlik masalasi	894
Tashmuxe'dov Dilmirod Mirabzalovich	
Принципы формирования отчета о финансовых результатах в национальной и зарубежной практике.....	899
Эргашева Шахло Тургуновна	
Xalqaro raqamli integratsiyaning O'zbekiston an'anaviy banklarning raqobat muhitiga ta'siri	909
Abdujabbarov Abdurasul Abdurashid o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish: muammolar va strategiyalar.....	917
Eshmurodov Rustam Sayfiddin o'g'li	
Yoshlar turizmini rivojlantirishda ommaviy va alternativ turizmning o'rni hamda volontyorlikning xususiyatlari.....	920
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Parrandachilik statistikasi ko'rsatkichlar tizimini shakllantirishning nazariy asoslari.....	924
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Iqtisodiyotda kambag'allik darajasini qisqartirishda moliya bozori instrumentlaridan foydalanish imkoniyatlari.....	929
Shaxnoza Qobilova	
Sohibqiron Amir Temur va Adam Smitning soliqlarga bo'lgan qarashlarining xususiyatlari to'g'risidagi fikrlar	934
Alimov Ilxomjon Ikromovich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarinin rivojlantirish istiqbollari (O'ZMILLIYBANK AJ misolida)	940
Kadirov Laziz	
Milliy barqaror rivojlanish sohasidagi maqsad va vazifalarni amalga oshirishda iqtisodiy indikatorlar tahlili .	943
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
The Role of Artificial Intelligence in Digital Transformation.....	947
Raimjonova Madina Asrarovna	
Tadbirkorlikda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish masalalari	951
Otaxanov Sardorbek Maxammadali o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati samarasini oshirishda iqtisodiyotni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	954
I. M. Kamoliddinov, Sodiqov Maqsudjon Abdulolimovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliq mexanizmi orqali rivojlantirish masalalari.....	957
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
Yashil investitsiya samaradorligini oshirish masalalari.....	961
Ibrohimov Muhammadjon Abdullajanovich	
Yengil sanoat korxonalarini rivojlantirish va eksport imkoniyatlarini oshirish yo'llari	964
K. M. Umarmuklov	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda tadbirkorlik faoliyati va uning hissasini oshirish masalalari	968
G. T. Mamajanova	
Kichik biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashda mahalliy boshqaruv bilan mushtarak jihatlarining o'ziga xos xususiyatlari	972
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	

Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	978
Tursunov Abdulla Qoraboshevich	
Институциональные концепции устойчивого развития в рамках стратегического управления экономикой региона	982
Сеитова Лейла Пулатовна	
Hududlarda turistik destinatsiyalarni majmuaviy rivojlantirishda raqobatbardoshlik strategiyasini takomillashtirish istiqbollari	990
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Современное состояние развитие системы железнодорожного транспорта	994
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Relevance of Benchmarking in Industrial Enterprises	997
Uktamjonova Zulayxo Anvarjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida davlat xususiy sheriklik asosida byudjetdan ajratilayotgan mablag'larning holati tahlili.....	1002
Xalilova Sh. G'.	
Направления обеспечения конкурентоспособности во внешнеэкономических связях.....	1005
Ахмедов Икром Акрамович	
O'zbekistonda natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish mexanizmini rivojlantirish.....	1019
Primova Nigora Ikrom qizi	
Kichik biznes korxonalarida B2B bozorini tizimli tashkil etishning uslubiy jihatlari.....	1026
Zakirova Gulnoza Qudratovna	
Current Trends in Agrotourism in Uzbekistan: Demand, Needs, and Motives of Agritourists	1030
Iroda Abdieva Gayrat kizi	
Современное состояние достойного труда специалистов транспорта в условиях цифровизации.....	1035
Абдуллаева Нигора Шамсиддиновна	
Обоснование методов оценки совершенствования конкурентоспособности предприятий легкой промышленности	1039
Тухтасинова Мухайё Мирзасултоновна	
Проблемные аспекты трансформации финансовой отчетности бизнеса юридических лиц	1045
Шин Инесса Олеговна	
Cross-Cultural Management is a Separate Field of Science and Discipline.....	1051
Umarova Zulaykho, Rakhmanova Zilola	
Tadbirkorlik subyektlarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish tahlili.....	1054
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznesning o'rni	1058
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
Iqtisodiy inqiroz davrida kredit xizmatlari bozorini davlat tomonidan tartibga solishning xorijiy modellari....	1062
Kurbonov Rustam Radjabovich	
Raqamli transformatsiya konsepsiyalari va uning ahamiyati.....	1067
Abdurahmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirishning istiqbollari	1074
Xalilova Shoxsanam G'ayrat qizi	
"EIZ" hududida soliq va bojxona rejimlari uchun imtiyozlarni tahlil qilish	1079
Xusanov Durbek Nishonovich, Djurayeva Iroda Bahrom qizi	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari.....	1083
Aliqulov Mehmonali Salahiddin o'g'li	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda sun'iy texnologiyalarning o'rni	1088
Xonova Nodira Fazliddinovna	
O'zbekistonning investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish yo'llari.....	1093
Sotimov Yunusbek Turg'unboy o'g'li	
"Yashil" sanoat siyosatini yuritish zaruriyati: bozor nuqsonlaridan milliy xavfsizlikkacha.....	1198
Muqimov Sherali Axmadali o'g'li	
O'zbekiston to'qimachilik sanoatining hozirgi holati tahlili va rivojlantirish istiqbollari.....	1103
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
Improving the Methodology of Econometric Analysis of the Efficiency of Financial Activity of Agricultural Agroclusters of Uzbekistan.....	1108
Ochilov Ilhom Sayitkulovich	

O'zbekistonda "Yashil" iqtisodiyotga o'tish va "Uglerod neytralligiga erishish" strategiyalarining ahamiyati	1116
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li, Bazarov Shodi Abdirahmonovich	
Oziq-ovqat mahsulotlari brend qiymatini oshirishda marketing strategiyalari.....	1123
Xodjiyev Ibroxim Ikramovich	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан	1129
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblikni kamaytirish uchun mintaqaviy siyosat vositalarining xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1135
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mintaqa korxonalarining rivojlanish potensialini shakllantirishda innovatsion marketingning o'rni va mohiyati.....	1142
Axmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlarini tokomillashtirish yo'llari.....	1146
Samandarova Dilfuza Mansurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlikning iqtisodiy oqibatlarini mavjud muammolar va yechimlar.....	1153
Fatilloev Farrux Farhod o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligi tarmog'iga ta'sir qiluvchi ko'rsatkichlarning iqtisodiy-statistik tahlili.....	1158
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Banklar tomonidan muammoli kreditlar bilan ishlash samaradorligini oshirish yo'llari ("Agrobank" ATB misolida).....	1167
Yusufov Xurshidjon Sharifovich	
Namangan viloyatida don va don mahsulotlari narxini shakllanishining bozor tadqiqoti.....	1172
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi va xorijda tog' turizmini rivojlantirish omillarini qiyosiy baholash	1177
Mavlanov G'olibjon Muxammad o'g'li	
Improving The Effective Use Of Local Taxes And Levies In Tashkent City	1182
Shahzad Zokhidov	
Совершенствование методологии механизмов налогообложения ресурсного налога	1186
Мухиддинов Талат Шайдулло угли	
Tadbirkorlik faoliyatida investitsiya muhitining xususiyatlari va chet el kapitalining jozibadorligi.....	1189
I. M. Kamoliddinov, To'khtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li	
Kichik biznes tarmoqlariga investitsiyalarni jalb etish xususiyatlari.....	1194
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Inson resurslarini boshqarish tizimini takomillashtirish orqali iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish.....	1199
Xodjamov Asliddin O'ktam o'g'li	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tishning rivojlanayotgan mamlakatlardagi iqtisodiy va ekologik afzalliklari.....	1203
Ahrorov Farhod Baxriddinovich	
Korxonalarda uzumchilik mahsulotlarni ishlab chiqarishda strategik boshqarishda mintaqaviy klaster modellashtirishdan foydalanish	1208
Muhitdinov Asror Akobirovich	
Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasini istiqbolda kamaytirish ssenariylari	1213
Djumayev Zayniddin Axmedovich, Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li	
Kam ta'minlangan oilalarda tadbirkorlik faoliyatini o'ziga xos yo'llari va imkoniyatlari	1219
Tursunov Nozimjon Nosirovich	
Korxonalar samaradorligini oshirishda soliqlar va soliq siyosatining ahamiyati.....	1223
Saida Yuldasheva	

ORGANIK QISHLOQ XO'JALIGIGA O'TISHNING RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDAGI IQTISODIY VA EKOLOGIK AFZALLIKLARI

Ahrorov Farhod Baxriddinovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali ilmiy izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqola rivojlanayotgan mamlakatlarda organik qishloq xo'jaligiga o'tishning iqtisodiy va ekologik afzalliklarini tahlil qiladi. Organik qishloq xo'jaligi tuproq unumdorligini oshirish, zararkunandalarni boshqarish va bioxilmaxillikni saqlashga qaratilgan. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, organik qishloq xo'jaligi ekologik barqarorlikni ta'minlaydi va ijtimoiy-iqtisodiy foyda keltiradi. Mualliflar qishloq xo'jaligi sohasidagi organik amaliyotlarning afzalliklari va qiyinchiliklarini o'rganadilar, shuningdek, bu sohani rivojlantirish uchun qo'shimcha takliflar beriladi.

Kalit so'zlar: Organik qishloq xo'jaligi, iqtisodiy afzalliklar, ekologik barqarorlik, bioxilmaxillik, rivojlanayotgan mamlakatlar.

Abstract: This article analyzes the economic and environmental benefits of transitioning to organic farming in developing countries. Organic farming focuses on improving soil fertility, pest management, and biodiversity conservation. The analysis results show that organic farming ensures ecological sustainability and provides socio-economic benefits. The authors examine the advantages and challenges of organic farming practices in the agricultural sector and offer additional recommendations for developing this area.

Key words: Organic farming, economic benefits, ecological sustainability, biodiversity, developing countries.

Аннотация: В данной статье анализируются экономические и экологические преимущества перехода к органическому сельскому хозяйству в развивающихся странах. Органическое сельское хозяйство направлено на повышение плодородия почвы, управление вредителями и сохранение биоразнообразия. Результаты анализа показывают, что органическое сельское хозяйство обеспечивает экологическую устойчивость и приносит социально-экономическую выгоду. Авторы рассматривают преимущества и проблемы органических сельскохозяйственных практик в сельскохозяйственном секторе и предлагают дополнительные рекомендации для развития этой области.

Ключевые слова: Органическое сельское хозяйство, экономические преимущества, экологическая устойчивость, биоразнообразие, развивающиеся страны.

KIRISH

Bugungi dinamik taraqqiyotdagi dunyoda barqaror qishloq xo'jalik amaliyotlarining ahamiyati yuqoridir. Ushbu amaliyotlar orasida organik qishloq xo'jaligi ekologik sog'lomlikni ta'minlash va oziq-ovqat xavfsizligini kafolatlashda muhim o'rin tutadi. An'anaviy qishloq xo'jaligidan farqli o'laroq, organik qishloq xo'jaligi sintetik pestitsidlar, o'g'itlar va genetik modifikatsiyalangan organizmlardan (GMO) foydalanmasdan, tabiiy usullarga asoslangan ekotizim muvozanatini va bioxilmaxillikni saqlashga qaratilgan.

Organik qishloq xo'jaligi butun dunyo bo'ylab iqtisodiy foyda va imkoniyatlarni taqdim etishi sababli keng tarqalgan. Ekologik jihatdan, u tuproq eroziyasini oldini olish, suvning ifloslanishini kamaytirish va tabiiy muhitlarni saqlashga yordam beradi¹.

Organik qishloq xo'jaligining asosiy elementlari tuproqni boshqarish, zararkunandalar va kasalliklarni boshqarish va bioxilmaxillikni saqlashni o'z ichiga oladi. Organik fermerlar tuproq unumdorligini saqlash uchun ekinlarni almashlab ekish, kompostlash va organik o'g'itlardan foydalanadilar. Shuningdek, organik qishloq xo'jaligi tabiiy muhitda hayot kechiradigan hayvonlarning yashash muhiti uchun qulay sharoit yaratadi, bu esa ekotizimlarning barqarorligini ta'minlaydi.

¹ Gomiero, T. (2018). Food quality assessment in organic vs. conventional agricultural produce: Findings and issues. *Applied Soil Ecology*, 123, 714-728.; National Institute of Food and Agriculture. (2023). Organic agriculture. Retrieved from [NIFA website](https://www.nifa.usda.gov/topics/organic-agriculture)

Organik qishloq xo'jaligining ahamiyati individual fermalar doirasidan chiqib, qishloq xo'jaligi sektori, jamiyat va iqtisodiyotga ta'sir ko'rsatadi. Uning qo'llanilishi barqaror va barqaror qishloq xo'jaligi tizimlarini yaratishga, oziq-ovqat ishlab chiqarishni rag'batlantirishga va karbon chiqindilarini kamaytirishga xizmat qiladi. Jamiyat nuqtayi nazaridan, organik qishloq xo'jaligi sog'lomroq oziq-ovqat tanlov imkoniyatlarini taklif qiladi va qishloq joylarda ish o'rinlarini yaratib, ularning turmush darajasini oshiradi. Iqtisodiyotda, organik mahsulotlarga bo'lgan talabning ortishi bozorning o'sishiga va fermerlar hamda tadbirkorlar uchun yangi imkoniyatlarni yaratishiga olib keladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Organik qishloq xo'jaligining iqtisodiy samaradorligi bo'yicha bir qator ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. 2022-yilda global organik oziq-ovqat va ichimliklar bozori 129 milliard AQSH dollarini tashkil etdi va bu o'sish asosan pandemiya davrida iste'molchilarning sog'lom mahsulotlarga bo'lgan qiziqishi bilan bog'liq. Organik qishloq xo'jaligi qo'l mehnatining ulushini oshirish orqali ijtimoiy ta'sir ko'rsatadi. Nemis olimlarining tadqiqotlariga ko'ra, organik fermalarda an'anaviy fermalarga nisbatan o'rta mehnat sig'imi 35-40 foizga yuqori bo'lib, ayrim fermalarda bu ko'rsatkich 17 dan 76 foizgacha yetgan². Bu esa ko'proq ish o'rinlarini yaratish va qishloq joylardagi aholining bandligini ta'minlashga yordam beradi. Organik qishloq xo'jaligining rivojlanishi bilan bog'liq muammolar ham o'rganilgan. Ushbu muammolar qatoridan organik o'g'itlarning past samaradorligi, zararkundalar va kasalliklar bilan kurashishdagi qiyinchiliklar hamda yuqori mehnat xarajatlari o'rin oladi.³ Shuningdek, organik mahsulotlar narxining yuqori bo'lishi ham muammo hisoblanadi, bu esa iste'molchilarning harid qobiliyatiga ta'sir ko'rsatadi⁴.

Organik qishloq xo'jaligida transformatsiya xarajatlari ko'pincha yuqori bo'ladi va bu jarayonda qo'shimcha murakkabliklar yuzaga keladi. Kimemia va Oyare (2019) tadqiqotlarida qayd etilganidek, Keniyada organik qishloq xo'jaligiga o'tish jarayonida fermerlar yuqori boshlang'ich investitsiyalarni talab qiladigan yangi uskunalar va organik o'g'itlarni sotib olishlari kerak. Bu xarajatlarni qoplash uchun fermerlar ko'pincha davlat yoki xususiy tashkilotlardan subsidiya va grantlar olishlari zarur bo'ladi⁵. Sharma (2021) tomonidan olib borilgan tadqiqotda Hindistondagi fermerlarning organik qishloq xo'jaligiga o'tishda yuzaga keladigan xarajatlar tahlil qilingan⁶. Unga ko'ra, fermerlar yuqori mehnat sig'imi va past hosildorlik bilan bog'liq xarajatlarni qoplash uchun qo'shimcha mablag' va vaqt sarflashlari kerak. Ammo, uzoq muddatda, organik fermerlik fermerlarga yuqori daromad va barqarorlikni ta'minlaydi. De Sousa va Dias (2020) tomonidan o'rganilgan Braziliyadagi holatda, organik qishloq xo'jaligiga o'tish xarajatlari fermerlarning bilim va malakasiga bog'liqdir⁷. Organik qishloq xo'jaligi bo'yicha maxsus o'quv kurslari va maslahatlar tashkil etilishi bu jarayonni yengillashtiradi va xarajatlarni kamaytiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot organik qishloq xo'jaligiga o'tishning rivojlanayotgan mamlakatlardagi iqtisodiy va ekologik afzalliklarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot ishida miqdoriy va sifatiy usullar qo'llanildi. Miqdoriy usullar statistik ma'lumotlar va iqtisodiy ko'rsatkichlarni o'rganishga qaratilgan bo'lsa, sifatiy usullar intervyu va kuzatuvlar orqali organik qishloq xo'jaligiga o'tishning iqtisodiy va ekologik samaradorligini aniqlashdan iborat.

Ma'lumotlar birlamchi va ikkilamchi manbalardan olindi. Birlamchi manbalarga fermerlar, qishloq xo'jaligi mutaxassislari va siyosatchilar bilan o'tkazilgan intervyular va suhbatlar kiradi. Ikkilamchi manbalar esa ilmiy maqolalar, hukumat hisobotlari, xalqaro tashkilotlarning ma'ruzalari va statistik ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Yig'ilgan ma'lumotlar miqdoriy va sifatiy usullar orqali tahlil qilinadi. Miqdoriy tahlil statistik usullardan foydalanib, organik qishloq xo'jaligiga o'tish bilan bog'liq iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qiladi. Sifatiy tahlil esa intervyu va kuzatuvlardan olingan ma'lumotlarni kontent tahlili usuli bilan o'rganildi.

2 IFOAM. (2020). The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2020. Retrieved from IFOAM website

3 National Institute of Food and Agriculture. (2023). Organic agriculture. Retrieved from [NIFA website](https://www.nifa.usda.gov/topics/organic-agriculture)

4 United States Department of Agriculture. (2022). Organic farming. Retrieved from [USDA website](https://www.usda.gov/topics/farming/organic-farming)

5 Kimemia, J., & Oyare, J. (2019). Costs and benefits of transitioning to organic farming in Kenya. *African Journal of Agricultural Research*, 14(8), 402-410.

6 Sharma, R. (2021). Economic implications of organic farming in India: A case study approach. *International Journal of Agricultural Sustainability*, 19(4), 425-437.

7 De Sousa, J., & Dias, R. (2020). Economic challenges of transitioning to organic farming in Brazil. *Journal of Agricultural Economics*, 71(2), 387-400.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hozirgi vaqtda dunyo qishloq xo'jaligi yerlarining taxminan bir yarim foizdan kuprog'ida ekologik qishloq xo'jaligi yuritiladi. Mintaqalar bo'yicha jami qishloq xo'jaligi yerlarining eng yuqori organik ulushi Okeaniya va Yevropa hisobiga to'g'ri keladi. Yevropa Ittifoqida qishloq xo'jaligi yerlarining 6,2 foizi organik hisoblanadi.

1-jadval: Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarda ekologik qishloq xo'jaligi amaliyotlari yuritiladigan maydonlar ulushi (2023-yil)⁸

	Jami q/x yerlari, ming ga	sh.j., ekologik q/x maydonlar, ming ga	jamiga nisbatan, %
Afrika	1124047,18	2086,89	0,2
Janubiy Amerika	658163,03	10112,86	1,5
Shimoliy Amerika	465359,76	3744,21	0,8
Osiyo	1669495,01	6534,28	0,4
Yevropa	465979,35	16573,40	3,6
Avstraliya va Okeaniya	389383,29	35907,58	9,2
Dunyo bo'yicha jami	4772427,63	74959,21	1,6

Organik qishloq xo'jaligi yerlari mintaqalar bo'yicha Avstraliya va Okeaniyada 35,8 million gektar, bu dunyodagi organik qishloq xo'jaligi yerlarining deyarli 47,9 foiziga teng bo'lib, Yevropada bu ko'rsatkich 16,6 million gektarga tengdir. Lotin Amerikasida 10,1 million gektar (13,5%), undan keyin Osiyo 6,5 million gektar (8,7 %), Shimoliy Amerika 3,7 million gektar (5%) va Afrika 2,1 million gektar (2,8%)ni tashkil qiladi. 2022-yilda 2016 yilga nisbatan deyarli 17,3 million gektarga ko'proq qishloq xo'jaligi yerlarida organik dehqonchilik amalga oshirilgan. Bunda Avstraliyadan 8,5 million gektarga maydon ko'paygan bo'lsa, Urugvayda 65,5% va Hindiston 78,4% o'sish kuzatilgan.

Qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishning ekologik usullaridan foydalanganda qo'l mehnatining ulushi an'anaviy qishloq xo'jaligiga nisbatan 50% yuqori bo'lib, bu aholining ko'proq bandligini ta'minlaydi. Bundan tashqari, qiymat zanjirida daromadning katta qismi savdo tarmog'iga keladigan intensiv qishloq xo'jaligidan farqli o'laroq, organik dehqonchilikdan olingan daromad dehqonlar foydasiga ko'proq taqsimlanadi.

Nemis olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar natijalariga ko'ra, ekologik xo'jaliklarda an'anaviy fermalarga nisbatan o'rtacha mehnat sig'imi yuqori (35-40 foizga) bo'lib, alohida olingan xo'jaliklarda bu ko'rsatkich 17 dan 76 foizgacha tebranadi. An'anaviy va ekologik fermalarda 1 gektar qishloq xo'jaligi yerlariga nisbatan mehnat sarfi miqdori ularning hajmiga bog'liq ravishda o'zgarib turadi. Fermer xo'jaligi qancha katta bo'lsa, ishchi kuchi sarfi shunchalik kamroq bo'ladi: 30-50 gektar o'lchamdagi alternativ xo'jaliklarda ishchi kuchiga ehtiyoj an'anaviy xo'jaliklarga qaraganda 20% ga yuqori; 10-20 ga – 33 % ga; 5-10 ga – 84% ga; 2-5 ga-140% ga yuqoriligi aniqlandi⁹.

Ushbu tendensiyan Samarqand viloyati Jomboy tumanidagi "Abdusalom ota hosili" fermer xo'jalik sharoitida, quritilgan meva ishlab chiqarish sohasida olib borgan tadqiqotlarimiz tasdiqlaydi. Ishlab chiqarish xarajatlari tarkibidagi mehnat xarajatlari ulushi 56,4% ni tashkil etdi, bu meva mahsulotlari yetishtirish va qayta ishlashda qo'l mehnatining ulushi yuqori ekanligi bilan bog'liq.

Biroq, yuqorida aytib o'tilgan omillarga qaramay, Samarqand viloyati sharoitida bizning tadqiqotlarimiz tasdiqlagan xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, organik transformatsiya jarayoni katta qo'shimcha investitsiyalarni talab qilmaydi va asosan texnologik ishlab chiqarish jarayonlarining o'zgarishi bilan cheklanadi.

Mamlakatimiz ekologik xo'jaliklarning, shuningdek Yevropa mamlakatlarining amaliy natijalarini nazariy o'rganish va tahlil qilish alternativ qishloq xo'jaligidagi fermer xo'jaliklarining rentabelligi mahsulot narxiga bog'liqligini ko'rsatmoqda.

8 Food and Agriculture Organization of United Nation. (2022, 08 06). FAOSTAT. Retrieved from fao.org: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/RL>

9 Никитина З. В. (2005). Теоретические и организационные основы экологического сельского хозяйства. Великие Луки.; Парахин Н. А. (1996). Опыт по биологизации земледелия. (1); Прижухов Ф. Б., Черепанов Г. Г. (1991). Альтернативное земледелие: опыт и проблемы. В Ф. Б.. Москва: НИИИТЭИ, Агропромиздат.

Texnologik jarayonni tashkil etish xususiyatlari ekologik xo'jalikga o'z mahsulotlariga narxlarni oshirishga olib keladi. Buning sababi, boshqaruvning ushbu usuli bilan tuproq unumdorligini oshirish va kengaytirilgan takror ishlab chiqarish, tuproqni eroziyadan, suv havzalarini pestitsidlar bilan ifloslanishdan himoya qilinib, buning uchun ishlab chiqarishni an'anaviy prinsipga muvofiq tashkil etuvchi fermer xo'jaligi qo'shimcha mablag'larni sarf qilishi kerak. Bundan tashqari, ekologik xo'jalik raqobatbardosh sifatli mahsulotlar ishlab chiqaradi.

Germaniyada ekologik va an'anaviy ishlab chiqarilgan hamda O'zbekistonda an'anaviy ishlab chiqarilgan mahsulotlarining o'rtacha iste'mol narxlari 2-jadvalda keltirilgan.

2-jadval: Ekologik va an'anaviy mahsulotlar narxi, kg/yevro¹⁰

Mahsulot	Ekologik	An'anaviy	O'zbekistonda*	An'anaviyga nisbatan ekologik mahsulot bahosi, %
Mol go'shti	15,16	12,98	6,6	116,8
Bug'doy uni	1,19	0,79	0,73	150,6
Shakar	3,38	1,49	1,1	226,8
Pomidor qaylasi	1,98	1,7	1,17	116,5
Sut	1,35	1,15	0,9	117,4
Tuxum (30 dona)	3,19	2,29	3,23	139,3
Qora non	5,16	3,98	1,69	129,6
Yeryong'oq	9,16	6,23	2,78	147,0
Bulg'or qalampiri	7,48	4,98	4,62	150,2
Piyoz	1,99	1,79	0,22	111,2
Sabzi	1,79	1,69	0,31	105,9
Banan	1,79	1,29	1,32	138,8

*(Samarqand shahridagi supermarketlarda 2023-yil oktyabr-2024-yil mart oylaridagi o'rtacha narxlar)

Ekologik mahsulotlarining narxiga mahsulotlarni to'g'ridan to'g'ri yoki vositachilar orqali sotish ta'sir ko'rsatadi. To'g'ridan to'g'ri xo'jalikda sotib olayotganda, iste'molchi mahsulotning ekologik usulda olinishining eng yuqori kafolatini oladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Adabiyotlar tahlili va xorijiy tajribani o'rganish qilish ushbu boshqaruv usuli quyidagi omillar tufayli ishlab chiqarishning ekologik-iqtisodiy samaradorligini oshirishga yordam beradi, degan xulosaga kelishimizga imkon berdi:

- mahsulotlarning yuqori sifati va savdo kanallari orqali tarqatilganda vositachilar sonining kamayishi xarajatlarni kamaytirish va o'z bozorini rivojlantirishga yordam beradi;
- kimyoviy vositalar sarflarini kamaytirish orqali mahsulot tannarxini pasaytirish, uni boshqa davlatlardan import qilinadigan ekologik mahsulotlarga nisbatan raqobatbardosh qiladi;
- xarid narxlarining yuqoriligi ishlab chiqarishni rentabellikligini ta'minlaydi;
- qishloq xo'jaligidagi yerlardan oqilona foydalanish va biologik texnologiyalardan foydalanish ularning mahsuldorligi va ishlab chiqarish barqarorligini oshirishi mumkin;
- qo'shimcha ish o'rinlarini yaratish imkonini beradi.

Shuni ham ta'kidlash kerakki, ekologik qishloq xo'jaligi – bu odamlar va atrof-muhit o'rtasidagi uyg'unlikni saqlashga qaratilgan tabiiy resurslarga ta'sir qilish tizimi. U sog'lom va muvozanatlashgan ekotizimni qo'llab-quvvatlaydi.

10 Шахсий кузатувлар асосида муаллиф ишланмаси

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. De Sousa, J., & Dias, R. (2020). Economic challenges of transitioning to organic farming in Brazil. *Journal of Agricultural Economics*, 71(2), 387-400.
2. Gomiero, T. (2018). Food quality assessment in organic vs. conventional agricultural produce: Findings and issues. *Applied Soil Ecology*, 123, 714-728.
3. IFOAM. (2020). *The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2020*. Retrieved from IFOAM website.
4. Kimemia, J., & Oyare, J. (2019). Costs and benefits of transitioning to organic farming in Kenya. *African Journal of Agricultural Research*, 14(8), 402-410.
5. National Institute of Food and Agriculture. (2023). *Organic agriculture*. Retrieved from [NIFA website](https://www.nifa.usda.gov/topics/organic-agriculture).
6. Sharma, R. (2021). Economic implications of organic farming in India: A case study approach. *International Journal of Agricultural Sustainability*, 19(4), 425-437.
7. United States Department of Agriculture. (2022). *Organic farming*. Retrieved from [USDA website](https://www.usda.gov/topics/farming/organic-farming)
8. Никитина З. В. (2005). Теоретические и организационные основы экологического сельского хозяйства. Великие Луки.
9. Парахин Н. А. (1996). Опыт по биологизации земледелия. (1)ю
10. Прижуков Ф. Б., Черепанов Г. Г. (1991). Альтернативное земледелие: опыт и проблемы. В Ф. Б.. Москва: НИИИТЭИ, Агропромиздат.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.